

Program IPA INFO 2012

Šumski plodovi

Projekt građanskih prava Sisak
Civil Rights Project Sisak

CENTAR ZA ŠLJIVU I KESTEN
Jedna aktivnost za obnavljanje selvačkih

Ovaj projekt financiraju:

Europska unija

Ministarstvo
poljoprivrede

Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

UVODNA RIJEČ AUTORA

Dugi niz godina prirodne ljepote, pitoma konfiguracija terena, beskrajno zelenilo, pristupačne i prohodne šume područja Sisačko-moslavačke županije privlače velik broj zaljubljenika u prirodu da iz raznoraznih razloga uživaju u navedenom. Ima tu rekreativaca (šetača, biciklista, znanstvenika, istraživača, osobenjaka, ljudi svih životnih dobi), ali i određeni broj (sve više i više) onih koji za vlastite potrebe (neki iz užitka, neki u današnjoj besparici) ili u komercijalne svrhe sakupljaju šumske plodine.

Pod pojmom šume smatramo zajednicu organizama kojoj, za razliku od drugih biljnih zajednica, drveće daje osnovno obilježje. Ulaskom u šumu, nailazimo na brojne biljne i životinjske vrste. Kako je šuma općenarodno dobro, eksploatacija drvene mase je pod strogom kontrolom. Eksploatacijom sekundarnih proizvoda koje šuma daje regulirana je zakonima u gotovo svim zemljama svijeta.

Međutim, svaki dobronamjerni posjetitelj šuma, ukoliko ne čini štetu, može se baviti sakupljanjem šumskih plodina.

Iako postoje propisana pravila na koji način sakupljati određenu biljnu vrstu ili šumski plod, većina berača se toga ne pridržava, ali nažalost ne vodi se računa ni o količinama koje se beru. Štete koje naprave nesavjesni berači nisu samo gubitci u materijalnom smislu, već i uništavanje staništa pojedinih biljnih vrsta kojima u konačnici prijeti potpuno nestajanje.

Šumski predjeli kriju bezbroj načina za dobru zaradu uz relativno mala ulaganja.

No, vremena su se promijenila pa odlazak u prirodu ne znači za većinu opuštanje i mirno sakupljanje onoga što priroda nudi.

Ova informativna publikacija ima svrhu da Vam na jednostavan, jasan i praktičan način približi baš te promjene koje su se dogodile u zadnje vrijeme i što u šumi možete očekivati vezano za zakonsku regulativu odnosno čega se trebate pridržavati prilikom sakupljanja šumskih plodina.

ŠTO SU ŠUMSKE PLODINE?

Prije odgovora na ovo, naizgled jednostavno pitanje, potrebno je naglasiti da postoje i drugi nazivi (sinonimi) za šumske plodine koji se koriste u literaturi, zakonskim i podzakonskim aktima te na drugim područjima Republike Hrvatske, a koje ćete susretati i u ovoj publikaciji na više mjesta, naročito kada se koristi neki drugi izvor informacije koju Vam pružamo.

ŠUMSKI PLODOVI – ŠUMSKI PROIZVODI – SPOREDNI ŠUMSKI PROIZVODI

Odredbama Zakona o šumama, Zakona o zaštiti prirode i pripadajućim podzakonskim aktima propisano je što su šumski proizvodi, način njihova korištenja, uvjeti sakupljanja, otkupa i sve što je u vezi s korištenjem šumskih proizvoda za cijelo šumsko-gospodarsko područje u Republici Hrvatskoj.

Pored drveta proizvodi iz šume su:

- proizvodi koji služe kao hrana za ljude (šumski plodovi - pitomi kesten, lješnjak, šipak, jagode, borovnice, brusnice, kupine, drenjine, trnine i dr.), jestivo bilje, korijenje i podzemne stabljike, gljive, žabe, pčelarenje i dr.
- samoniklo bilje ili dijelovi biljaka koji služe kao lijek (cvijet, list, stabljika, korijen, podzemna stabljika, kora ljekovitog drveća, grmlja i bilja, lišaji, mahovina i dr.)
- proizvodi za potrebe stočarstva
- proizvodi za razne industrijske i druge svrhe i potrebe (grane za vijence, bršljan, božićna drvca i dr.).

Naime, unatoč činjenici da je navedena zakonska regulativa već davno donesena i na snazi je više od 10 godina, tek se od kraja prošle (2013. godine) počela ozbiljnije primjenjivati na "terenu".

ŠTO TO TOČNO ZNAČI?

Sakupljanje šumskih plodina za vlastite potrebe ili u komercijalne svrhe moglo bi mnoge ljubitelje prirode i sakupljače koštati od tisuću do sedam tisuća kuna.

(1.000,00 kn – 7.000,00 kn)

Naravno, radi se o **kaznama** koje slijede ako ljudi prije dolaska u šumu ne pribave odgovarajuće dozvole izdane od strane Hrvatskih šuma, odnosno resornog Ministarstva. Ovim dozvolama za sakupljanje toliko željenih plodova, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode nastoji uvesti reda u ovu, nazovimo, **sporednu djelatnost** te spriječiti da se iz šume iznosi sve i svašta bez kontrole.

Za većinu ljudi, to je još jedna dodatna obveza i namet već dovoljno osiromašenim građanima.

Postavlja se pitanje:

“Zar šuma nije vlasništvo svih nas te tko je taj koji će nam zabraniti slobodno kretanje po šumi i onemogućiti nam da iz nje uzmemo ono što svakom od nas pripada?”

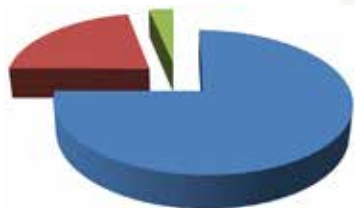
Odgovor je jasan i svi ga znamo:

VLASNIK !!!!!

(Hrvatske šume d.o.o. za tzv. državne šume te pravna ili fizička osoba za privatne šume)

Ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u RH iznosi 2,688.687 ha što je 47% kopnene površine države. Od toga je 2,106.917 ha u vlasništvu RH, dok je 581.770 ha u vlasništvu privatnih šumoposjednika.

**Glavinom šuma u vlasništvu države gospodare Hrvatske šume.
(2, 018.987 ha)**

- 1** RH - Hrvatske šume - 2,018.987 ha
- 2** Šumoposjednici - 581.770 ha
- 3** RH - Druge pravne osobe - 87.930 ha

Iako ne bi trebali zanemariti potrebu da obavijestite vlasnika kada i zašto ćete boraviti na njegovom terenu te eventualno koristiti šumske plodine iz njegove šume za svoje potrebe, u ovoj publikaciji manje ćemo se baviti privatnim šumama. Najveći dio posvećujemo Vašim pravima i dužnostima prilikom boravka u državnim šumama, a kojih na području Sisačko-moslavačke županije ima i u određenim zaštićenim područjima što pripada opet nekim drugim posebnim uvjetima, a o kojima će također biti govora u daljnjem dijelu ove publikacije.

Važno je znati da je Sukladno važećem Zakonu o šumama i Zakonu o zaštiti prirode, te Statutu HŠ, donesen *Pravilnik o sporednim šumskim proizvodima Hrvatskih šuma*. Obzirom na mnogobrojnost i raznovrsnost, sporedne šumske proizvode u koje spadaju šumske plodine koje Vas najviše zanimaju, teško je sistematizirati, no prema namjeni mogu se podijeliti na one koji služe za obnovu šuma, uzgoj drveća, podizanje nasada (šumsko sjeme, sadnice šumskog drveća iz prirodnog podmlatka), za industrijsku preradu, hranu i liječenje te za potrebe stočarstva.

Prema Pravilniku o uređivanju šuma u korištenje sporednih šumskih proizvoda spada i pašarenje, brst, žirenje, sakupljanje gljiva i ljekovitog bilja, branje sjemena i plodova, skupljanje žaba i puževa, iskorištavanje šljunka, pijeska i kamena, iskorištavanje humusa i gline.

Ovi pravilnici su u primjeni već dugo vremena, a treba naglasiti i da su se i prije stotinjak godina donosili zakoni vezani uz uvođenje i poštivanje šumskog reda. Postavlja se samo pitanje kako se to i na koji način do sada primjenjivalo u praksi.

Da se ne izgubite u „šumi“ zakona, prije odlaska u šumu u namjeri branja gljiva ili sakupljanja drugih šumskih proizvoda za osobne ili komercijalne potrebe, morate otići u nadležnu šumariju kako biste dobili dozvolu za sakupljanje. Dozvolom se utvrđuje način, količina i vrijeme sakupljanja proizvoda iz šume, područje na kojem ćete sakupljati i cijena.

Za otkup i sakupljanje gljiva u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa potrebno je prethodno pribaviti dopuštenje Ministarstva zaštite okoliša i prirode.

ŠTO NAM JE ČINITI?

Ono što najviše brine berače su baš ti **propisi** koji se odnose na najčešće sakupljane plodove naših šuma poput gljiva, kestena, žira, šumskog voća i bilja. No, da bi bili sigurni, prije odlaska u šumu, svi trebaju ishoditi **dozvolu** i platiti određenu **novčanu naknadu**, jer kontrole se pojačavaju.

Pri tome treba razlikovati radi li se o privatnoj osobi koja bere šumske plodove za vlastite potrebe ili o beračima koji će te plodove prodavati, recimo na tržnici. Takvi - **Komercijalni berači** koji će brati veće količine nekih plodova moraju se najprije dopisom obratiti *Ministarstvu zaštite okoliša i prirode*, da bi dobili **dozvolu/dopuštenje za komercijalno branje**.

UPRAVA ZA ZAŠTITU PRIRODE

Savska cesta 41/20, 10 000 Zagreb

Tel: 01/4866-102

Faks: 01/4866-100

E-pošta: nenad.strizrep@mzoip.hr

E-pošta: snjezana.starcevic@min-kulture.hr

Dopuštenje za sakupljanje zaštićenih samoniklih gljiva

Ministarstvo izdaje dopuštenje za sakupljanje i/ili otkup i izvoz zaštićenih divljih vrsta gljiva. Dopuštenje se, temeljem zaprimljenog zahtjeva stranke, izdaje rješenjem.

Zahtjev za sakupljanje i/ili otkup i izvoz zaštićenih divljih vrsta podzemnih i nadzemnih i gljiva, koji se podnosi do 1. travnja tekuće godine, treba sadržavati:

- zamolbu s točnom adresom, potpisom i pečatom tvrtke (zadruga/obrta/OPG-a/seljačkog domaćinstva), kontakt telefon/mobitel,
- podatke o podnositelju zahtjeva (potrebno je priložiti presliku dokaza o registriranoj djelatnosti za sakupljanje i/ili otkup i izvoz samoniklih gljiva, odnosno podatke o upisu u javni Upisnik zadruga, pravne osobe, obrtnika, obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i/ili seljačkih domaćinstava),
- dokaz o osposobljenosti za sakupljanje zaštićenih divljih vrsta gljiva, evidencijske brojeve iskaznica o položenim ispitima na Pučkom otvorenom učilištu, Vukovarska 68, Zagreb i OIB-e,
- znanstvene (latinske) i hrvatske nazive zaštićenih divljih vrsta gljiva,
- količinu zaštićenih divljih vrsta gljiva koja se želi sakupiti i/ili otkupiti i izvesti,
- područje sakupljanja zaštićenih divljih vrsta gljiva.

Zahtjevu se prilaže i upravna pristojba u vrijednosti 70,00 kn državnih biljega.

Dopuštenje za sakupljanje zaštićenih samoniklih biljaka

Ministarstvo izdaje dopuštenje za sakupljanje zaštićenih samoniklih biljaka u komercijalne svrhe. Dopuštenje se, temeljem zaprimljenog zahtjeva stranke, izdaje rješenjem.

Zahtjev za sakupljanje zaštićenih samoniklih biljaka treba sadržavati:

- podatke o podnositelju zahtjeva (potrebno je priložiti dokaz o registriranoj djelatnosti za sakupljanje samoniklih biljaka, odnosno o upisu u javni upisnik za zadruga, pravne osobe, obrtnike, obiteljska poljoprivredna gospodarstva ili seljačka domaćinstva – preslik dokumenta),
- znanstvene (latinske) i hrvatske nazive biljnih vrsta,
- biljne dijelove koji će se sakupljati: nadzemne (herba, plod, sjeme, kora, drvo, cvijet, list, izbojci, pupovi) i podzemne (korijen, gomolj, podanak, lukovica),
- količinu koja se želi sakupiti,
- područje sakupljanja,
- način sakupljanja i
- namjenu sakupljenog bilja.

Dopuštenje za sakupljanje samoniklih biljaka vrijedi do kraja godine (do 31. prosinca) i uz njega je priložen obrazac izvješća o sakupljanju samoniklog bilja za tekuću godinu koji se dostavlja Ministarstvu najkasnije do 15. siječnja iduće godine. Uz izvješće se dostavlja i popis komercijalnih sakupljača na obrascu popisa komercijalnih sakupljača.

Dopuštenje za sakupljanje zaštićenih kopnenih puževa

Ministarstvo izdaje dopuštenje za sakupljanje i/ili otkup i izvoz zaštićenih divljih vrsta puževa. Dopuštenje se temeljem zaprimljenog zahtjeva stranke izdaje rješenjem.

Dopuštenje za sakupljanje i/ili otkup i izvoz divljih vrsta puževa vrijedi od 1. travnja do 15. svibnja. Zahtjev za sakupljanje i/ili otkup i izvoz zaštićenih divljih vrsta puževa treba sadržavati:

- zamolbu s točnom adresom, potpisom i pečatom tvrtke (zadruga/obrta/OPG-a/seljačkog domaćinstva), kontakt telefon/mobitel,
- podatke o podnositelju zahtjeva (potrebno je priložiti presliku dokaza o registriranoj djelatnosti za sakupljanje i/ili otkup i izvoz divljih vrsta puževa, odnosno podatke o upisu u javni upisnik zadruga, pravne osobe, obrtnika, obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i/ili seljačkih domaćinstava),
- znanstvene (latinske) i hrvatske nazive zaštićenih divljih vrsta puževa,
- količinu zaštićenih divljih vrsta puževa koja se želi sakupiti i/ili otkupiti i izvesti,
- popis sakupljača puževa s njihovim OIB-ima,
- područje sakupljanja puževa.

Zahtjevu se prilaže i upravna pristojba u vrijednosti 70,00 kn državnih biljega.

Kad sakupljači dobiju dozvolu/dopuštenje, moraju od određene *podružnice Hrvatskih šuma* dobiti **dozvolu** na kome području odnosno terenu šumarije će sakupljati šumske plodove. U ovom slučaju radi se o šumama na području Sisačko-moslavačke županije, gdje gospodari, u okviru tvrtke Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Sisak.

Šumarija Sisak - Hrvatske šume d.o.o.

*Josipa Runjanina 12
44000 Sisak*

*tel: 044/ 559 111
fax: 044/ 559 115*

*e-mail: sisak@hrsume.hr
web: sisak.hrsume.hr*

Voditelj uprave: Petar Petrović

Za sakupljanje svih vrsta sporednih šumskih proizvoda primjenjuje se Cjenik šumskih proizvoda Hrvatskih šuma.

CJENIK NEDRVNIH ŠUMSKIH PROIZVODAU ŠUMI – NA NALAZIŠTU

Proizvodi koji služe kao hrana i lijek

Šumski plodovi

PROIZVOD	JEDINICA MJERE	CIJENA U KN
Pitomi kesten – <i>Castanea sativa</i>	kg	2,00
Obični orah – <i>Juglans regia</i>	kg	3,00
Lješnjak – <i>Corilus avelana</i>	kg	5,00
Drenak – <i>Cornus mas</i>	kg	5,00
Borovnica – <i>Vaccinum myrtilus</i>	kg	5,00
Kupina – <i>Rubus fruticosus</i>	kg	2,00
Malina – <i>Rubus idaeus</i>	kg	2,00
Šumska jagoda – <i>Fragaria vesca</i>	kg	3,00
Divlja ruža/šipak - <i>Rosa canina</i>	kg	5,00
Žir – <i>Quercus robur petrea</i>	kg	2,00

ZA SAKUPLJANJE PLODOVA IZ GORNJE TABLICE IZDAJU SE DOZVOLE UZ ODREĐENI IZNOS NAKNADE.

Dozvola za 1 mjesec sakupljanja plodova	Kn/mjesec	200,00
Dozvola za 1 tjedan sakupljanja plodova	Kn/tjedan	100,00
Dozvola za 1 vikend sakupljanja plodova	Kn/vikend	30,00
Dozvola za 1 dan sakupljanja plodova	Kn/dan	20,00

Za osobne potrebe dnevno se može sakupiti ili ubrati do 10 kg plodova, a naknada je uračunata u cijenu dozvole.

Gljive – komercijalne vrste

VRSTA GLJIVE	JEDINICA MJERE	CIJENA U KN
Pravi vrganj	kg	10,00
Rujnica i Mrka trubača	kg	8,00
Lisičica	kg	5,00
Prosenjaci i Puze	kg	5,00
Ostale gljive	kg	5,00
Gljive truležnice	kg	5,00

ZA SAKUPLJANJE GLJIVA IZ GORNJE TABLICE IZDAJU SE DOZVOLE UZ ODREĐENI IZNOS NAKNADE.

Dozvola za 1 sezonu sakupljanja gljiva	Kn/sezona	200,00
Dozvola za 1 mjesec sakupljanja gljiva	Kn/mjesec	100,00
Dozvola za 1 tjedan sakupljanja gljiva	Kn/tjedan	50,00
Dozvola za 1 vikend sakupljanja gljiva	Kn/vikend	20,00
Dozvola za 1 dan sakupljanja gljiva	Kn/dan	10,00

Za osobne potrebe dnevno se može sakupiti ili ubrati do 2 kg plodova, a naknada je uračunata u cijenu dozvole.

Biljke za prehranu

PROIZVOD	JEDINICA MJERE	CIJENA U KN
Medvjedi luk, stabljike, lukovica	Stručak/40 komada	3,00
Ostale biljke za prehranu	stručak	2,00
Ostale biljke za prehranu	kg	10,00

ZA SAKUPLJANJE BILJAKA IZ GORNJE TABLICE IZDAJU SE DOZVOLE UZ ODREĐENI IZNOS NAKNADE.

Dozvola za 1 mjesec sakupljanja biljaka	Kn/mjesec	150,00
Dozvola za 1 tjedan sakupljanja biljaka	Kn/tjedan	70,00
Dozvola za 1 vikend sakupljanja biljaka	Kn/vikend	20,00
Dozvola za 1 dan sakupljanja biljaka	Kn/dan	10,00

Za osobne potrebe dnevno se može sakupiti ili ubrati do 2 kg stabljike, 1 kg listova, 0,5 kg pupova, a naknada je uračunata u cijenu dozvole.

Ljekovito, aromatično i začinsko bilje

PROIZVOD	JEDINICA MJERE	CIJENA U KN
Sve vrste iz kataloga Hrvatskih šuma	Stabljika, korijen, list, list i grančice s listom, cvijet, plod, gornji dio stabljike	1,00 – 2,00
Ostale vrste	Stabljika, korijen, list, list i grančice s listom, cvijet, plod, gornji dio stabljike	1,00

ZA SAKUPLJANJE BILJAKA IZ GORNJE TABLICE IZDAJU SE DOZVOLE UZ ODREĐENI IZNOS NAKNADE.

Dozvola za 1 sezonu sakupljanja biljaka	Kn/mjesec	100,00
Dozvola za 1 dan sakupljanja biljaka	Kn/dan	10,00

Za osobne potrebe dnevno se može sakupiti ili ubrati do 2 kg stabljike, 1 kg listova i cvijetova, 10 kg plodova, 5 komada podzemnih dijelova, a naknada je uračunata u cijenu dozvole.

U cjeniku se još nalazi:

- humus 35,00 kn/m³,
- smolarenje 25,00 kn/stablo/sezona,
- crnogorične grane 40,00 kn/m,
- grane za obruče/vjence 20,00 kn/m,
- uskolisna veprina 3,00 kn/kg,
- paprat i bujad 1,00 kn/kg,
- mahovina i lišaj 5,00 kn/kg,
- češeri 2,00 kn/kg,
- pašarenje za sitnu i krupnu stoku 6,00 – 8,00 kn/grlo/sezona,
- brst lista 10,00 kn/grlo/sezona,
- žirenje za svinje ovisno o starosti 12,00 – 14,00 kn/grlo/sezona.

S Hrvatskim gljivarsko - mikološkim savezom sklopljen je ugovor po kojem članovi saveza ulaze u šumu s članskom iskaznicom saveza te osobnom iskaznicom, ali se kao i drugi berači moraju prije odlaska u šumu javiti nadležnoj šumariji. Na području Sisačko-moslavačke županije aktivno djeluje Gljivarsko društvo Kneginja Sisak koje održava redovite sastanke svaki ponedjeljak, a detaljne informacije mogu se dobiti na telefon: 098 460878 ili na internetskim stranicama. <http://hmgs.hr/gd-kneginja>

KOJE ŠUMSKE PLODINE SE NAJVIŠE SAKUPLJAJU NA PODRUČJU SMŽ?

KESTEN - **Pitomi kesten** (*Castanea sativa*) je jedna od prvih namirnica koju je čovjek jeo i za to postoje arheološki dokazi. Drvo kestena je u srodstvu s bukvom i hrastom, dugovječno, može narasti do 25 m uvis s bujnom, velikom krošnjom i godišnje dati preko 200 kg plodova te može doseći starost preko 500 godina.

Botaničari kesten ubrajaju u vočke, no zbog načina i mjesta rasta spada i u šumsko drveće. S obzirom da drvo kestena kasno cvjeta, odlična je ispaša za pčele i tada jedini izvor peluda i nektara. Kestenov med je vrlo ljekovit i pomaže kod gastritisa, štiti jetru, pridonosi boljoj cirkulaciji.

GLJIVE - Gljive se prema načinu stvaranja spora svrstavaju na: plijesan, mješinarke i stapčarke. Mnoge gljive se koriste kao jestive, ljekovite, psihoaktivne, halucinogene (Muhara - *Amanita muscaria*, psilocibe, konocibe...), a mnoge su i otrovne (Ludara - *Boletus satanas*, Zelena pupavka - *Amanita phalloides*...) Prema stručnjacima na području mikologije, postoji određeni redoslijed najukusnijih gljiva našim nepamcima na području Hrvatske. To su po redu: vrganj, lisička, sunčanica, grmača, prosenjak, mrka trubača, golubača, puza, turčin, smrčak, šampinjon te biserka. Naravno, ne morate se složiti s navedenim, jer ukusi su različiti, a na tom popisu nisu neke izvanredne gljive iz prostog razloga, jer su zaštićene i nije dozvoljeno njihovo branje.

MUHARA

LUDARA

**ZELENA
PUPAVKA**

VRGANJ

LISIČKA

SUNČANICA

GRMAČA

PROSENJAK

MRKA TRUBAČA

GOLUBAČA

PUZA

TURČIN

SMRČAK

ŠAMPINJON

BISERKA

VAŽNO!!!

NEMOJTE KORISTITI NAVEDENE PODATKE I SLIKE KAO ZNAK PREPOZNAVANJA GLJIVA U VAŠOJ OKOLINI! ZA SAMOSTALNO BRANJE GLJIVA POTREBNO JE ZNANJE I ISKUSTVO!

Jedna od mnogih podjela gljiva je i period kada se koja od njih bere.

U proljeće to je npr. smrčak, u ljeto su šampinjoni, vrganji i lisičke, zatim jesen kada gljiva ima najviše, kao što su sunčanica, bukovača ili mrka trubača te u zimi baršunasta panjevčica.

Važno je znati da se gljive dijele na:

Bezuvjetno jestive - koje su jestive i u sirovom stanju (plemenita pečurka tj. šampinjon, zatim vrganj te blagva).

Uvjetno jestive - jestive samo ako su termički obrađene kao što su puza, rani hrčak te razne gnojištarke.

Nejestive gljive - radi svojeg okusa ili konzistencije kao što je gljiva slikovitog imena kravlja balega.

Otrovne gljive – npr. muhara, pupavka, ludara ili bljuvara.

Ljekovite gljive - npr. gljiva shii-tace puna je antioksidansa.

Najotrovnije vrste gljiva

Od otrovnica najopasnija je zelena pupavka, latinskog imena Amanita phalloides kod koje je klobuk veličine 5-10 cm, te je žuto zelen, dok prema sredini postaje sve više tamniji do smeđ. S donje strane klobuk ima bijele listiće. Sadrži toksin alfaamanitin, te manje toksičan faloidin.

Prvi simptomi trovanja su uporno povraćanje i proljev i to 10 sati pa do par dana nakon konzumacije, nakon što se otrov proširi cirkulacijom krvi. Stopa smrtnosti je kod otrovanja gljivama unatoč modernom zbrinjavanju i danas oko 30%!

Protuotrov ne postoji. Važno je otrovanu osobu hitno prevesti u bolnicu gdje će po potrebi primiti transfuziju, a smanjeni tlak uslijed cirkulacijskog šoka te konvulzija će se korigirati simptomatskom terapijom.

Savjeti za sakupljače gljiva

U sakupljanje gljiva uvijek idite u društvu, osim ako niste već iskusni u tome i na poznatom terenu. Staništa pojedinih vrsta gljiva, mogu se pronaći na raznim lokacijama u šumi (npr. u dubokoj šumi (mrka trubača, prosenjak), rubovi šuma (vrganj), proplanci (sunčanica), oko panjeva (bukovača) itd.).

Kod gljive prvo pogledajte boju, zatim oblik i veličinu stručka te naposljetku klobuk koji može biti ispupčen (blagva, vrganj), uleknut (golubača, krasnica) ili nepravilan (lisička ili prosenjak). Na donjoj strani klobuka provjerite ima li listiće i vjenčiće na stapci.

Gljive sakupljajte u košaru, ne u najlonsku vrećicu, jer gljive nakon što ih uberete putem izbacuju spore za rast novih gljiva. Zato ih je najbolje očistiti na licu mjesta odmah nakon branja.

Kod pripreme gljiva vodite računa o tome da one na sebe vežu mast, tako da za osobe slabijeg želuca nije preporučljivo jesti većinu gljiva.

Ubrane gljive spremite isti dan; u hladnjaku smiju stajati najviše 24 sata nakon branja, dok u ledištu mogu biti do tri mjeseca.

Nakon što ih izvadite iz ledišta, nemojte čekati da se odlede, već ih pripremajte za leđene.

Znanost koja proučava gljive je *mikologija*.

ŽIR - plod hrasta ili bukve. Obično sadrži jedno sjeme (rijetko dva), ograđeno tvrdom, kožnatom ljuskom. Žirevi se razlikuju u veličini i obliku, pa tako mogu biti duljine 1–6 cm i širine 0.8–4 cm, a potrebno im je između 6 i 24 mjeseca (ovisno o vrsti) da sazru.

Zanimljivosti - posebnom obradom žira **kalifornijski Indijanci Pomo, Chimariko** i drugi dobivali su **brašno** iz kojega su proizvodili lepinje. Žir su namakali nekoliko puta u vodi i sušili ga kako bi izgubio gorčinu te ga usitnjavali u kamenim avanima dok ne bi dobili fino brašno.

Na zemlji u šumama leže milijuni kuna! Žireve možete sakupljati i prodati Hrvatskim šumama. Otkupna cijena 2013. godine bila je 2,60 kn za kilogram.

ŠIPAK - Plod divljih ruža od davnina je poznat po ljekovitosti i kao prehrambena namirnica. Upotrebljava se za pripremu čajeva, džemova, želea i marmelade, sirupa, juha (u Švedskoj vrlo popularno nacionalno jelo je juha nyponsoppa), osvježavajućih pića (nama dobro poznata Cocta), alkoholnih pića (tradicionalno mađarsko piće Palinka) i vina.

Zanimljivosti - BRITANSKI "RATNI" SIRUP, sirup od šipka (uglavnom pasje ruže, iako se proizvodio dijelom i od drugih vrsta) spasio je zdravlje djece u Velikoj Britaniji za vrijeme Drugog svjetskog rata. Zbog pomorske blokade tijekom koje su njemačke podmornice potapale trgovačke brodove koji su plovili prema Velikoj Britaniji opskrba Britanije voćem, posebno agrumima, bila je u potpunom prekidu. Kako se tada vitamini još nisu sintetski proizvodili počeli su se učestalo javljati zdravstveni problemi u djece uzrokovani nedostatkom C vitamina. Brigade dobrovoljaca prikupljale su šipak u prirodi, od kojeg se proizvodio sirup koji je prodavan po niskim cijenama, a majkama s djecom je dijeljen u zdravstvenim ustanovama.

KUPINA - je naziv za nekoliko vrsta biljaka penjačica iz roda *Rubus* iz porodice ruža (*Rosaceae*). Kupine mogu narasti 50-300 cm u visinu. Stablo im je manje-više pokriveno trnjem i mjestimično odrvenilo. Bodlje služe za penjanje, ali i kao obrambeni mehanizam protiv životinja koje se hrane lišćem kupine. Cvjeta od lipnja do kolovoza. Nakon toga, iz svakog pojedinačnog cvijeta razvija se sitni jagodičasti plod crvene boje, koji kasnije potamni do tamnoplave i skoro crne boje. Kupine su visoke prehrambene vrijednosti i sadrže vitamin C, K, B9 i esencijalni mineral mangan.

Kupina ima više vlakana nego većina drugog voća. U šaci punoj kupina naći će se oko 8 grama vlakana, a u 25 grama cjelovitih žitarica, koliko se dnevno preporučuje, samo 4 grama.

DRENAK - Dren, drenak, drijen ili drenjina je na našim prostorima dobro poznata biljka od koje su domaćice često znale pripremati domaći sok. Biljka nosi latinski naziv *Cornus mas*, a u struci je poznata i kao *Fructus Cornus mascula*. Naravno, radi se o još jednoj jako ljekovitoj biljci.

Drenak je grmoliko drvo i može narasti i do 8 metara visine u našim listopadnim šumama. Listovi su jajasti i jako zašiljeni, nenazubljenih rubova. Cvate rano u proljeće žutim cvjetićima koji nastaju prije razvoja listova. Plod je crvena duguljasta koštunica kiselkastog ali ugodnog okusa.

Skuplja se i bere zreo plod i kora od drveta te suši na suncu ili umjerenoj toplini. Plod i kora u obliku čaja lijek su protiv bolesti crijeva i groznice te protiv proljeva. Od zrelih plodova priprema se ukusan pekmez, voćni sok i vino te peče rakija.

MEDVJEĐI LUK - (lat. *Allium ursinum*) je vrsta samonikle jestive biljke roda *Allium* koja je srodna s lukom i češnjakom. Hrvatski narodni nazivi su i *crijemuš*, *srijemuš*, *divlji luk*, *šumski luk*. Svi su dijelovi biljke jestivi - lukovice, listovi, peteljke cvjetova, cvijet i nezreli, zeleni plodovi. Za jelo se listovi beru do cvatnje, uz napomenu da su najukusniji oni posve mladi, prije izbijanja cvjetne stapke. Sukladno arheološkim nalazima biljka se koristi već nekih 5000 godina. Medvjedi luk naraste do visine od između 20 - 40 cm. Kod nas ova biljka nije zaštićena, no u zemljama gdje je branje i konzumacija rašireno, poput Njemačke, biljka se smije brati samo za osobnu uporabu, dok se za prodaju smije sabirati samo uz posebno odobrenje. U Poljskoj je medvjedi luk zaštićena biljka.

Medvjedi luk može između ostalog utjecati na snižavanje krvnog tlaka. List sadrži do 0,73 % vitamina C. U principu se može koristiti kao i bijeli luk. Povećava apetit, povećava izlučivanje probavnih žlijezda, jača motorne funkcije crijeva. Osim toga, biljka ima baktericidno, fungicidno i antiskorbutično djelovanje.

VAŽNO!!!

Pojedini neiskusni berači često zamijene medvjedi luk s mrazovcem koji ima vrlo slične listove, ali i iznimno opasan alkaloid kolhicin, stanični otrov koji stvara poremećaj rada metabolizma stanica i ostavlja reperkusije na svim organskim sustavima. Dovoljna su dva ili tri lista mrazovca da uzrokuju trovanje odrasle osobe. Ono što medvjedi luk razlikuje od opasnog mrazovca karakterističan je intenzivni miris i okus po češnjaku, koji ga razlikuje i od ostalih sličnih biljaka.

BAZGA - (Sambucus) ili zova je biljni rod listopadnih grmova ili niskog drveća. Biljka ima sitne bijele cvjetove grupirane u velike štitaste cvatove. Plodovi su bobičasti. Cvjetovi i plodovi se upotrebljavaju u prehrani i medicini. Postoji tridesetak vrsta unutar porodice bazgi. Najznačajnije su crna bazga (*Sambucus nigra*) i crvena bazga (*Sambucus racemosa*). Od cvjetova se kuha čaj, sirup i sok koji se mogu koristiti i kao sredstvo za znojenje i izlučivanje mokraćne. Od plodova se priprema pekmez, kompot ili voćni sok. Bobice je također moguće peći. Crvena bazga raste divlja, ima crvene bobice od kojih je također moguće raditi pekmez i sirup.

Početak svega je cvijet, od kojeg se može pripremati niz delikatesa u narodnoj ili medicinskoj kuhinji. Pohani bazgini cvjetovi su vrhunska delikatesa, laki za organizam, pikantni i vrlo ukusni. Sok se priprema prema raznim receptima, koji variraju u omjeru cvjetova, vode i šećera.

U rod bazgi spada i biljka abdočina s crnim otrovnim plodovima.

Bazga ima otrovno lišće, a bobice su otrovne ako se troše u većoj količini dok su sirove. Neškodljive su preradevine od bobica bazge.

KOPRIVA – (lat. *Urtica dioica*) je vrsta samonikle jestive biljke roda *Urtica* koja raste na zapuštenim mjestima kao korov. Kopriva je dvodomna zeljasta višegodišnja biljka. Stabljika je uspravna i doseže visinu do 150 cm, a listovi su dugi od 3 do 15 cm. Listovi srcolikog oblika se nalaze na kratkim peteljicama i imaju kratke dlačice. Korijen joj je poprilično velik. Listovi i peteljke su pokriveni žarnicama i zbog toga ih je jako neugodno dodirnuti, jer izliju oštar sok na kožu. Cvjetovi koprive su zeleni i neugledni. Kopriva ima ljekovita svojstva. Cvijeta od proljeća do jeseni, a za vrijeme zime ostaje u zemlji.

Koprivu su stari Grci koristili za masažu protiv reumatskih bolova. Poboljšava rad probavnog sustava. Sadrži kalcij, kalij, željezo, fosfor, vitamine C i A i organske kiseline. Također, u koprivi se nalaze i flavonoidi koji dobro djeluju na rad organizma. Ekstrakt korijena ima mnogo željeza, koristi se protiv opadanja kose i pozitivno utječe na krv. Od koprive se često priprema čaj i sok te se često koristi u kuhinji. Djeluje kao diuretik i antihemoragik. Kopriva je i jedna od rijetkih biljaka bogatih titanijem. Bez obzira na tolika ljekovita svojstva, kopriva se ne konzumira svježa, jer ponekad mogu nastupiti problemi s probavnim sustavom i crvenilo kože.

Eto, spomenuli smo nekoliko šumskih plodina koje se najčešće beru, sakupljaju i koriste u našem okruženju. Naravno da velik broj vas koristi i niz drugih šumskih plodina kao što su puževi, trnina, borovnica, lipa, imela i dr., ali i za njih vrijede navedene napomene i pronaći ćete ih u istim pravilnicima, cjenicima, dopuštenjima i dozvolama.

ZAKLJUČAK

PODRUČJE SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE STANIŠTE JE VELIKOG BROJA ISKORISTIVIH ŠUMSKIH PLODINA KAKO ZA VLASTITE POTREBE TAKO I U KOMERCIJALNE SVRHE. ISTE I DALJE TREBA BRATI, SAKUPLJATI I KORISTITI, ALI UZ PRIDRŽAVANJE PROPISANIH MJERA I U SKLADU SA ZAKONSKOM REGULATIVOM. SAMO NA TAJ NAČIN SAČUVAT ĆEMO TE ISTE ŠUMSKE PLODINE I ZA BUDUĆE GENERACIJE, A USPJET ĆEMO DUGOTRAJNO UŽIVATI U NAVEDENIM DELICIJAMA I POVREMENO POPRAVLJATI SVOJ KUĆNI BUDGET.

SUGERIRAMO OPREZ U SVAKOM POGLEDU!

PRIDRŽAVAJTE SE PROPISA, ČUVAJTE SE OTROVNIH PLODINA, BERITE I SAKUPLJAJTE U DRUŠTVU, IZBJEGAVAJTE NEPOZNATE TERENE I UVIJEK NEKOME RECITE GDJE ĆETE SE KRETATI!

Za više informacija o projektu obratite se na sljedeće kontakte:

**Projekt građanskih prava Sisak
PGP – CRP Sisak**

Rimska 6, 44000 Sisak
TEL: +385 44 571 752 FAX: +385 44 521 292
e-mail: pgp-sisak@crpsisak.hr
www.crpsisak.hr

Donja Bačuga 108c
44 250 Petrinja
tel/fax: 044/826-096
e-mail: centar.sljiva.kesten@sk.t-com.hr
www.csk.hr

Za više informacija o EU:

Predstavništvo Europske komisije u Hrvatskoj

Ulica Augusta Cesarca 4, 10 000 Zagreb, Hrvatska
TEL: +385 1 4681 300, FAX: +385 1 4627 499
e-mail: comm-rep-zag@ec.europa.eu
web: http://ec.europa.eu/croatia/index_hr.htm

Sadržaj ove brošure isključiva je odgovornost Projekta građanskih prava Sisak i ni na koji način se ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije, Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske niti Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske.

The contents of this publication are the sole responsibility of the Civil Rights Project Sisak and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the Office for Cooperation with NGOs of the Government of the Republic of Croatia or the Ministry of Agriculture of the Republic of Croatia.